

ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА У ГОВОРУ БАНАТСКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

У раду се анализирају падежни формализатори значења темпоралне квантификације у ужем смислу регистровани у прикупљеној дијалекатској грађи из говора Банатске Црне горе. Семантичка структура овог типа темпоралне детерминације реченичне предикације укључује значења лонгитудиналности, терминативности и ингресивности. Детаљна анализа регистрованих номиналних падежних форми са семантичким обележјем темпоралне квантификације у ужем смислу, као и у случају функционисања темпоралне идентификације изражене номиналном формом у говору Банатске Црне горе (Симић 2017, 2023), показале у ком су степену испољене основне црте својствене већини штокавских говора и стандардном српском језику, првенствено у погледу избора падежне форме и у погледу средстава у улози обавезних детерминатора - квантификатора. Имајући у виду неизбежност структурног удаљавања говора Банатске Црне горе од поменутих идиома, с обзиром на његов периферни положај на српској дијалекатској мапи и због међујезичке интерференције, рачунамо, с једне стране, на евентуално чување архаичних црта, а с друге стране, на појаву разнородних иновационих процеса који се огледају, пре свега, у копирању румунских модела.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, дијалекатска синтакса, синтакса и семантика падежа, темпоралност, темпорална квантификација у ужем смислу, лонгитудиналност, терминативност, ингресивност, балканистички процеси, међујезичка интерференција, Банатска Црна гора.

1. Увод

На североистоку од Темишвара, између Рекаша и Липове, простире се Банатска Црна гора³ која обухвата Петрово Село, Краљевце, Станчево

¹ zosim04@yahoo.com

² Овај рад финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-66/2024-03/ 200174 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ. Рад је настао у оквиру пројекта *Истраживање историје и културе Срба у Румунији*, чији је носилац Центар за научна истраживања и културу Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији.

³ При употреби географских назива попут синтагме банатска црна гора у дијалектолошкој

и Лукаревац⁴ – групу села са српским живљем (уп. Milin, 1998: 125). Њен говор представља посебан тип исељеничких говорā који, по претпоставци Павла Ивића, потиче с простора североисточне Србије, источно од Велике Мораве, с региона који је, у тренутку исељења носилаца тог говора, припадао смедеревско-вршачком дијалекту с елементима прелаза према косовско-ресавском и који се у том предмиграционом периоду додиривао с говори-ма који би се могли назвати прото-призренско-тимочкима (уп. Ивић, 1999: 348–354).

Надовезујући се на претходна истраживања функционисања темпоралног детерминативног падежног система у говору Банатске Црне горе, тј. система предлошко-падежних конструкција са значењем темпоралне идентификације у говору Банатске Црне горе – семантичког субпоља симултаности (Симић, 2017) и семантичког субпоља сукцесивности (Симић, 2023) – овом приликом на основу расположиве грађе из банатскоцрногорских села⁵, Петровог Села (ПС), Краљеваца (К) и Станчева (Ст), анализа је усмерена на номиналне падежне формализаторе темпоралне квантификације у ужем смислу.

У најширем смислу темпорална квантификација означена као одмеравање реченичне предикације (објекта квантификације) у времену укључује одмеравање у погледу (а) дужине трајања реченичне предикације у времену (у смислу *колико дуго*), у погледу (б) учесталости појављивања реченичне предикације у времену (у смислу *колико често*) и у погледу (в) брзине

литератури примењивана су различита правописна решења, најчешће преузимањем из расположивих извора који потичу из различитих периода у којима су важиле и различите правописне праксе. У овај проблем аутор овог рада био је упућен при изради *Регистра географских и етничких назива* за пет књига дијалектолошких студија Павла Ивића, које је приредио проф. др Слободан Реметић [Павле Ивић, *Расправе, студије, чланци*. (Том X/2* – Том X/2****) *О дијалектологији*., Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2018 (Целокупна дела Павла Ивића)]. До могућег решења за проблем неуједначеног писања географских назива, као и за остале дилеме произашле из посла приређивања, професор Реметић долази уз помоћ осталих приређивача Ивићевих текстова за потребе исте едиције, што је истакнуто у *Напомени приређивача* у свих пет томова. Писање синтагматских склопова, будући истородних појмова који се односе на шире области насељене српским живљем, према актуелној правописној пракси уједначене су на следећи начин: *Банатска Црна гора*, *Скопска Црна гора*, *Ужичка Црна гора*. У *Регистру* се, притом, ради чувања аутентичности библиографских јединица, у загради додаје друга „нерегуларна“ варијанта, нпр. *Банатска Црна гора (Гора)* (в. *Напомену приређивача*).

⁴ Срби у Лукаревцу су увелико асимиловани са многобројнијим Румунима, али је, онолико колико је у време Вескуових истраживања био у употреби, српски говор у Лукаревцу идентичан с говором Краљеваца (уп. Vescu 1976: 122).

⁵ Формирани корпус се заснива на нашој језичкој грађи прикупљеној за потребе *Српског дијалектолошког атласа* приликом теренских истраживања у Петровом Селу и Краљевцима у лето 2005. године (тада заједно са професором Милином, а у јулу 2016. године истраживање је обављено у Петровом Селу и Станчеву, у оквиру пројекта *Истраживање историје и културе Срба у Румунији*).

одвијања реченичне предикације у времену (у смислу *колико брзо*). Темпорална квантификација у ужем смислу, која је предмет овог истраживања, испољава се као ЛОНГИТУДИНАЛНОСТ, ТЕРМИНАТИВНОСТ И ИНГРЕСИВНОСТ (уп. Antičić, 2001; 2004; Антонић 2005; 2006).

2. Анализа грађе

2.1. Лонгитудиналност

Одмеравање дужине трајања реченичне предикације у времену подразумева се под појмом лонгитудиналности која представља *линеарни тип* темпоралне квантификације у ужем смислу (уп. Антонић 2012: 433).

2.1.1. Основни формализатор лонгитудиналности у говору Банатске Црне горе јесте беспредлошка падежна форма блокирана обавезним детерминатором–квантификатором (1), а лексикализована неком конвенционалном временском јединицом (*минут, недеља, месец, година*). Дужина трајања реченичне предикације у времену махом је одређена нумеричким квантификатором, а временска јединица се налази у паукалном облику количинске множине (уп. *три године ~ пет године*) [1], својственом овом говору (уп. Симић, Царан, 2006: 155–156). За исказивање јединичне квантификације временске јединице *недеља, месец и година* налазе се у облику акузатива уз који иде именица *дан* у облику генитива [2].⁶ У трећем случају, експлициран је квантификатор *по* (= пола) уз именицу *година* у генитиву [3]. Уп.

(1) [1] *шѐс нѐдеље* не се бријаду Ст; *шес месеца* смо праили школу ПС; *дваес три године* није био дома Ст; *четрнаес године* ни добио пензију ПС; *њи смо расли шез године* ПС; није лако у самоћи *шеснаес године* К; *тринес године* је била болесна Ст; – чекај ме још *два-три минута* Ст; тамо су седели *пет године, шест* ПС;

[2] па да држи *недељу дана* ПС; а тај наш [хлеб] је држан *недељу дана*, није се кваро ПС; *недељу дана* ради од изјутра од шес до два, ондак *недељу дана* од два до увече до десет ПС; то сам *годину дана* тако живила К; *годину дана* сам седео код ње Ст; су ме леч'или *годину дана* К; – и сам пјо *јено месец дана*, нисам пјо воде ништа Ст; *једно месец дана* је седео оводе Ст;

[3] сам седео *по године* Ст.

⁶ Овакве изразе, регистроване у говору источне Шумадије, Бошњаковић (2012: 295) тумачи као непромењиве прилошке изразе за означавање количине. И према наводима Ирене Грицкат, у српско(хрватско)м језику се „употреба додатка *дана* ограничава [...] махом на случајеве прилошке функције таквог израза, и то кад управна реч стоји у акузативу“, а „[а]ко уз управну именицу стоји број (две недеље, два месеца), додаток се јавља ређе, јер присуство броја обично већ у потпуности диференцира потребно значење“ (Грицкат, 1968: 43).

Осим прецизне квантификације, нумеративи могу бити уобличени у апроксимативе изражавајући тада приближну (апроксимативну) квантификацију⁷, и то помоћу средстава уобичајених у српском језику. У регистрованој грађи функцију апроксиматора имају бројни парови, које чине два непосредно суседна броја од којих је први онај ниже бројне вредности (уп. издвојено у првој групи примера), и прилог *једно* (уп. издвојено у другој групи примера).

Занимљиво је да паралелно с изразима за јединичну квантификацију са тзв. окамењеним (адвербијализованим) акузативом јединине бележимо временску јединицу и у основном, номинативном облику (2). У питању је, додуше, само именица *недеља* у следећа три примера код три различита информатора:

(2) није седела у кревет *недеља дана*, толико Ст; цвеће кад седеду *недеља дана*, се умирише вода Ст; ја сам месила по четири леба да имамо *недеља дана* Ст.

С обзиром на чињеницу да овај израз с додатком *дана*, као својеврсни синтаксички балканизам раширен из грчког библијског језика у све балканске језике (уп. Грицкат, 1968: 42)⁸, има еквивалентан израз у румунском језику (с додатком *de zile*), продирање номинативног облика у адвербијализовани израз ишло је много лакше.

2.1.2. У конструкцијама с нумеричким квантификаторима лонгитудиналност срећемо исказану временским јединицама *месец* и *година*, те општвременским појмом *време* (3). У улози нумеричког квантификатора имамо заменички количински прилог *колико*, с јединицом времена *месец* која се јавља у облику мале количинске множине специфичном за овај говор [1], количински неодређени прилог *мало*, с именицом *време* у генитиву јединине [2], али и придевски нумерички квантификатор *многи* који с именицом *година* конгруира у акузативу множине [3]. Уп.

(3) [1] је седо, не знам *колико месеца* Ст;
[2] то је опет држало *мало времена* Ст;
[3] је седо *млоге године* вод код нас Ст.

Пронумеративна и степеновано неодређена квантификација (уп. Пипер 2005: 881) много се чешће у српском језику исказује прилозима за количину него придевима или количинским заменицама, што потврђује српска нормативистика (уп. Пипер – Клајн 2013: 201), а наводи се и у дијалекто-

---

⁷ Детаљније о апроксимативној квантификацији в. Пипер 2005: 894–902.

⁸ Ирена Грицкат у овом раду наводи запажање како у Речнику ЈАЗУ под одредницама *недеља*, *мјесец* и *година* нема ових проширених конструкција у најстаријим текстовима, за разлику од оних из средње литерарне епохе, као и да су „присне“ Вуку Караџићу и свим савременим српским и хрватским писцима (Грицкат 1968: 43–44).

лошким изворима (уп. нпр. Бошњаковић, 2012: 172). С обзиром на то, пример с придевским ненумеричким квантификатором *многи* (: *млоге године*) могао би се ослањати на румунски језик у којем су придевске речи природна средства за исказивање квантификације уз именичке лексеме.

2.1.3. Сви претходно навођени типови падежних конструкција с квантификаторима могу се наћи блокирани предлогом *од* (4), а остати формализатори истог лонгитудиналног значења. Уп.

(4) они су у Аустралију *од тридесет године* ПС; овде сам код деде *од шездесет године* ПС; што га боле трбу и трбу, лѣђа и трбу, *од две недеље*, од неке године, *од две-три године* од кад све он плаче од лѣђа и све га ту, све га боле трбу јакo ПС; сад нема *од две године* ништа Ст.

Очигледно се у оваквим примерима ради о калкираним структурама насталим по угледу на румунски модел с предлогом *де* који је обичан при исказивању лонгитудиналности у румунском језику и сасвим је извесно да ове структуре узимају маха у говору српског становништва у румунском делу Баната.

Да се у српско(хрватско)м језику могу наћи потврде употребе темпоралног аблативног обрта за нека временска значења без изразитог исказивања аблативности тј. без семантике почетка трајања „од тог и тог тренутка“ истиче Ирена Грицкат наводећи ову синтаксичку црту као Сандфелдову јужнословенску и општебалканску црту, али и закључује да се изостанак потврда у најновијој књижевности може приписати субстандардном карактеру ове конструкције у савременом књижевном језику (Грицкат 1968: 46–47).

2.1.4. Уз лонгитудинални беспредлошки акузатив именица којима се денотирају различити временски периоди улогу обавезног детерминатора са количинским значењем може имати и придевски квантификатор *цео / цели* (5), док у корпусу изостају квантификатори *читав* и *сав*.⁹ Беспредлошки акузатив у овој конструкцији лексикализован је називом за део дана (*дан* ‘обданица’, *ноћ*) [1], називом годишњег доба [2], временском јединицом [3], те именицом *живот*, када се односи на нечији животни век [4]. Уп.

(5) [1] ја не пјем воде *цели дан* ПС; а Љуба би дреко *цѣли дан* К; и *цео дан* ради га само Енглезима, Ирландезима, *цео дан* ш њима ради Ст; – два

⁹ У говору романијског платоа најчешће се среће придевски квантификатор *читав*, и то с најразличитијим појмовима који реферишу о временском периоду – с временском јединицом *сат*, временским периодима *дан* ‘обданица’, *ноћ*, *зима*, *лето*, те с именицама *рат*, *живот* и *вр^нјеме* (Симић, 2018: 156–157). С друге стране, искључиво се наводе примери с квантификатором *цео / цели* у говору источне Шумадије (Бошњаковић, 2012: 132, 143), банатским говорима шумадијско-војвођанског дијалекта (Ивић – Бошњаковић – Драгин 1997: 311, 333), говору Параћинског Поморавља (Милорадовић, 2003: 172), те на призренско-тимочком подручју, као што је у говору Горње Пчиње (Јуришић, 2014: 458 – и прилошки облици *вздан*, *сваноћ*, *свуноћ* са формантом *сав*) или говору јабланичког краја (Жугић, 2010: 74–75).

су ишли *целу ноћ* кроз село К; су седели ту *целу ноћ* ПС; не га манеш да седе *целу ноћ* сам Ст;
[2] и тако *целу ту зиму* Ст;
[3] и *целу годину* смо радили све што је требало Ст;
[4] је шио *цео његов живот* ПС; *цео живот* сам провео овод Ст.

Као и у говору Банатске Црне горе, сви забележени примери са *цео* имају облик акузатива у говору Параћинског Поморавља, а то би, како Софија Милорадовић наводи, могло бити условљено „семантиком самог временског актуализатора [квантификатора – З. С.] *цео*“ (Милорадовић, 2003: 173). Облик акузатива има и већина примера с атрибутом *цели* у банатским говорима шумадијско-војвођанског дијалекта (Ивић – Бошњаковић – Драгин, 1997: 334).

2.2. ТЕРМИНАТИВНОСТ

Номинални формализатор терминативности, тј. временске адлативности јесте генитивна конструкција с предлогом *ДО* (6). Лексикализатором ове конструкције идентификована је *десна* гранична тачка временског одсека и према њој се реченична предикација смешта у времену и одмерава се њено трајање у времену (Antonić, 2001: 156; 2004: 78; Антонић, 2007: 37). У улози овог временског оријентира у грађи из говора Банатске Црне горе нашле су се конвенционалне временске јединице *сат* и *година* (у датумској форми) [1], временски појмови попут назива дана у седмици [2] и назива месеци [3], те именица *рат* као примарно невременски појам [4] који упућује на тачно одређени временски одсек захваљујући контексту. Лексички експонент генитива је и фрагментизатор *крај* (имплицираног временског оријентира *живот*) [5]. Уп.

- (6) [1] омладина онам на страну игра, *до десет сати* то је држало Ст;
          волове сам држо горе *до педесет четврте године* Ст;
[2] дођу само суботом ил петком, *до недеље* [буду] Ст; имаш ли да ми
          даш двајес леја у зајам, *до друге недеље* Ст;
[3] ту сам био *до децембра* ПС;
[4] *до рата* је било Ст;
[5] да си бриним *до краја мојега* Ст; и да нас брини *до краја* Ст.

Можемо приметити да је у говору Банатске Црне горе морфолошки облик генитива у потпуности сачуван у падежним конструкцијама с предлогом *ОД* као формализаторима терминативности.

2.3. ИНГРЕСИВНОСТ

Номинални формализатор ингресивности, тј. временске аблативности типа удаљавање у српском језику јесте генитивна конструкција с предлогом *ОД* (уп. Antoniћ 2004: 78; Антонић, 2006а: 138) и, супротно терминативности, ово значење подразумева временску идентификацију *леве* грани-

чне тачке временског одсека – периода, а истовремено и оријентирне тачке према којој се реченична предикација смешта у времену и према којој се одмерава трајање реченичне предикације у времену (уп. Antonić 2001: 149). И у говору Банатске Црне горе налазимо падежну конструкцију с предлогом *ОД* (7), а типови лексикализатора у регистрованим примерима слични су онима забележеним код терминативних падежних конструкција, што је логично имајући у виду чињеницу да је ингресивност „концепцијски симетрична с терминативношћу“ (Павловић 2006: 184).¹⁰ Од назива конвенционалних временских јединица улогу ингресивног временског оријентира и овде имају именице *сат* и *година* [1], потом именица *подне* као назив дела дана [2], назив дана у седмици [3] и назив празника [4], те именица *свет* (с фрагментизатором *почетак*) [5], као експонент временске клаузе с везником *откад*. Уп.

- (7) [1] он иде одонуд у понедељник, од подне, *од два сата* Ст;
од шездесет осме наовамо мало младост Ст; – сад је то испало
од нике године Ст; што га боле трбу и трбу, лѣђа и трбу, од две
недеље, *од неке године*, од две-три године од кад све он плаче од
лѣђа и све га ту, све га боле трбу јако ПС;
- [2] изјутра није, него све *од подне* Ст; он иде одонуд у понедељник,
од подне, од два сата Ст; –ћемо ит *од подна* ПС; дођеш *од подна*,
кад дођеду ти ПС;
- [3] *од недеље* разговарали људи Ст;
- [4] *од Ускрса* је било те кише Ст;
- [5] то је било *од почетка света*, кад је Господ створио свет, да
лажеду, да крадеду [...] Ст.

Индеклинабилно појављивање именице *подне* у конструкцији с предлогом, добро познато у српском језику (уп. Николић, 1995–1996: 16–22), огледа се и у говору Банатске Црне горе, али овај говор одликује и раније потврђена регионална појава генитивног облика *подна* (уп. Симић 2023: 118). Према расположивом корпусу, употреба једног или другог облика јесте особина појединих информатора. Изузев ове именице сви остали лексикализатори ингресивности забележени су искључиво у генитивном облику, као што је био случај у забележеним примерима терминативних конструкција.

Временски оријентир *година* забележен је, како видимо, не само с редним бројем (у датумској структури), него и са квантификатором *неки* (*! ники*)¹¹

¹⁰ Релативна подударност типова лексикализатора ингресивне конструкције *ОД* + *генитив* с експонентима терминативне конструкције *ДО* + *генитив* констатована је и у говору романијског платоа (уп. Симић 2018: 162).

¹¹ Напоредност употребе *неки* ~ *ники* добро је позната у банатским говорима шумадијсковојвођанског дијалекта, иако су обичнији облици са *не-* (уп. Ивић – Бошњаковић – Драгин, 1994: 231; 1997: 135), док у говору источне Шумадије аутор није забележио облике са *ни-* (уп. Бошњаковић, 2012: 176).

који је у српском језику носилац обележја „апроксимативне медијалне (= средње) временске удаљености“ (Антонић 2012: 419).

3. Закључак

Детаљна анализа номиналних падежних конструкција са семантичким обележјем темпоралне квантификације у ужем смислу (лонгитудиналности, терминативности и ингресивности) које су регистроване у говору Банатске Црне горе показала је да су у великом степену испољене основне црте својствене већини штокавских говора и стандардном српском језику.

Нарочита подударност огледа се у семантичкој и синтаксичкој структури субпоља терминативности (темпоралне адлативности) и ингресивности (темпоралне аблативности). Наиме, типови лексикализатора терминативне и ингресивне номиналне конструкције не одступају од оних констатованих на другим крајевима штокавског подручја, као ни генитивни облик падежних конструкција с предлозима *ДО*, односно, *ОД*, који се и у говору Банатске Црне горе доследно јавља у структури формализатора ових двају значења, што је још једна у низу потврда очуваности генитивне флексије у овом говору. И у оквиру значења лонгитудиналности регистроване су добро познате беспредлошке падежне форме блокиране обавезним детерминатором – нумеричким или нунумеричким квантификатором. Такође, апроксимативна квантификација исказује се помоћу средстава уобичајених у српском језику (нпр. *два-три минута; јено месец дана*). Неслагање се тиче једино изразито честе употребе паукалне уместо велике количинске множине (нпр. *шес месеца, колико месеца*) што је познато и другим српским говорима јаче изложеним балканистичком утицају. Није занемарљива ни повезаност овог периферног говора са другим, мање-више сродним говорним типовима која се очитује у неколиким појединостима из анализираних примера, нпр. у појави генитивног облика *подна* (као евентуалног архаизма), присуству само примера с квантификатором *цео / цели* а не и са *читав* или паралелној употреби квантификатора *неки* и *ники*.

С друге стране, периферни положај говора Банатске Црне горе на српској дијалекатској мапи и инојезичко окружење несумњиво су довели до удаљавања овог говора од његове органске дијалекатске целине, те отуд у њему и појаве различите природе. Тако нпр. без икаквих препрека структурне природе употреба придевског а не прилошког нунумеричког квантификатора (уп. је седо *млоге године* вод код нас Ст) има ослонац у румунском средству за исказивање квантификације уз именичке лексеме. Прилошки карактер израза *недељу (/месец /годину) дана*, као и постојање истих израза у румунском језику (са постпозиционом структуром *de zile* за истицање трајања наведених временских периода) могли су подржати и појаву

временске јединице у основном, номинативном облику (уп. није седела у кревет *недеља дана*, толико Ст). Свој траг у семантичком субпољу лонгитудиналности међујезичка интерференција оставила је у структурама типа *од тридесет године* (иначе познатим свим балканским језицима). Ове структуре представљају директне калкове настале према румунској лонгитудиналној конструкцији с предлогом *de*.

Ограничена дијалекатска грађа пружила нам је темељну слику о номиналној темпоралној квантификацији у говору Банатске Црне горе коју би опширнији језички корпус свакако употпунио појединошћима релевантним за ово семантичко поље.

Литература

- Antonić, 2001: I. Antoniћ, *Vremenska rečenica*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Antonić, 2004: I. Antoniћ, Temporalna determinacija nominalnom formom u genitivu u standardnom srpskom jeziku. *Slavia Meridionalis. Studia linguistica. Slavica et balcanica*. red. Stanislav Karolak. Warszawa: Instytut slawistyki Polskiej akademii nauk. 4: 65–80.
- Антонић, 2005: И. Антонић, *Синтакса и семантика надежа*, у: Пипер, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Прилози граматици српскога језика: Синтакса савременога српског језика – Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Антонић, 2006: И. Антонић, Темпорална детерминација номиналном формом у акузативу у стандардном српском језику. *Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика*. Ур. Предраг Пипер. Београд: Одељење језика и књижевности САНУ. [Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија], књ. 1: 47–70.
- Антонић, 2006а: И. Антонић, Предлог *ОД* у савременом српском језику. *Научни састанак слависта у Вукове дане* (Београд). 35/1: 129–144.
- Антонић, 2007: И. Антонић, Синтакса и семантика предлога *ДО*. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад). [Посвећено професору др Мати Пижурици поводом 65-годишњице живота]. L: 31–43.
- Антонић, 2012: И. Антонић, Номинална релативна темпорална детерминација у Андрићевим приповеткама из периода 1925–1941. In: Branko Tošović (Hg./Ur.) *Ivo Andrić – Literat und Diplomat im Schatten zweier Weltkriege (1925–1941) / Ivo Andrić – književnik i diplomata u sjeni dvaju svjetskih ratova (1925–1941)*. Andrić-Initiative [Ivo Andrić im europäischen Kontext] 5 / Andrić – inicijative [Ivo Andrić u evropskom kontekstu]. Graz – Beograd: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Beogradska knjiga. 413–448.

- Бошњаковић, 2012: Ж. Бошњаковић, Морфолошке особености говора источне Шумадије. Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, LIX, 1–381.
- Vescu 1976: V. Vescu, Govor Banatske Crne Gore. Нови Сад: *Зборник за филологију и лингвистику*, XIX/1, 115–172.
- Грицкат, 1968: И. Грицкат, Неколико ситнијих синтаксичких балканизма у српскохрватском језику. *Наш језик*, XVII (н.с.)/1–2: [41]–51.
- Жугић, 2010: Р. Жугић, *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине)*. Монографије 13, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ивић, 1999: П. Ивић, Српски дијалекти и њихова класификација (II). Нови Сад: *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLII, 303–354.
- Ивић – Бошњаковић – Драгин, 1994: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин, Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (прва књига: увод и фонетизам). Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, XL.
- Ивић – Бошњаковић – Драгин, 1997: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин, Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта (друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови). Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, XLIII.
- Јуришић, 2014: М. Јуришић, Синтакса падежа Горње Пчиње (Одредбене функције). Београд: *Српски дијалектолошки зборник*, LXI, 367–534.
- Milin, 1998: J. Milin, *Studii de slavistica*. Timișoara.
- Милорадовић, 2003: С. Милорадовић, *Употреба падежних облика у говору Параћинског Поморавља. Балканистички и етномиграциони аспект*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Николић, 1995–1996: М. Николић, Недеклинабилне именице у српском језику. *Наш језик*, XXX, св. 1–5. 15–43.
- Павловић, 2006: С. Павловић, *Детерминативни падежи у старосрпској пословноправној писмености*. Нови Сад: Матица српска, Одељење за књижевност и језик.
- Пипер 2005: П. Пипер, *Семантичке категорије у простој реченици: Синтаксичка семантика*, у: Пипер, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Прилози граматици српског језика: Синтакса савременог српског језика – Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Пипер – Клајн 2013: П. Пипер, И. Клајн, *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Симић, 2017: З. Симић, 2017, О темпоралним предлошко-падежним формама у говору Банатске Црне Горе. Темишвар – Ниш: *Исходишта* [Радови са III међународног научног скупа *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима* одржаног 14–16. октобра 2016. године на Филолошком, историјском и теолошком факултету Западног универзитета у Темишвару], 3, 391–406.

- Симић, 2018: З. Симић, *Синтакса падежа у говору романијског платоа: метафоризација простора*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, н.с., књ. 25, 2018, 373 стр.
- Симић, 2023: З. Симић, Још о темпоралним предлошко-падежним формама у говору Банатске Црне горе. *Годишњак за српски језик*, година XXXIV, број 21, Ниш, 115–127.
- Симић – Царан 2006: З. Симић, М. Царан, О румунском утицају у говору Банатске Црне Горе. *Probleme de filologie slavă*, XIV: 151–163.

Zoran Simić

TEMPORAL QUANTIFICATION IN THE VERNACULAR OF BANAT MONTENEGRO

Summary

The paper analyses case formalisers of the meaning of temporal quantification in a narrow sense recorded in the compiled dialectal corpus of the vernacular spoken in Banat Montenegro. The semantic structure of this type of sentence predication's temporal determiners includes the meanings of longitudinality, terminativeness and ingressiveness.

A detailed analysis of all recorded nominal case forms with the semantic feature of temporal quantification in a narrow sense, as well as in the case of temporal identification manifested through a nominal form in the vernacular of Banat Montenegro (Simić 2017, 2023), will discover the extent of presence in the vernacular of the basic features which characterise the majority of Shtokavian speeches and the standard Serbian language, primarily in terms of the choice of case form and the choice of instruments in the role of mandatory determiners – quantifiers. Considering the peripheral position of the vernacular of Banat Montenegro on the Serbian dialect map, as well as cross-linguistic interference, its structural distinction is expected. Therefore, we assume that the archaic features have been preserved, on the one hand. But, on the other hand, different innovation processes are expected, primarily in the copying of Romanian models.

Key words: Serbian language, dialectology, dialect syntax, syntax and semantics of cases, temporality, temporal quantification, longitudinality, terminativeness, ingressiveness, Balkanisms, interference, Banat Montenegro.